

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Bakalářská práce

Kristýna Kučerová

2013

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Spolupráce rodiny a základní školy speciální a její význam
Bakalářská práce

Jméno: Kristýna Kučerová

Katedra pedagogiky

Vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová

B7508 Sociální práce, Pastorační a sociální práce

2013

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem Spolupráce rodiny a základní školy speciální a její význam napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 5. 6. 2013

Kučerová Kristýna

Podpis

Anotace

Bakalářská práce se zabývá spoluprací rodiny a základní školy speciální. Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala Základní školu speciální v Sušici – odloučené pracoviště Diakonie Českobratrské církve evangelické Merklín, kde jsem prováděla i rozhovory s rodiči a zástupkyní ředitelky pro praktickou část mé práce. Cílem mé bakalářské práce bylo ukázat význam a důležitost spolupráce rodiny a základní školy speciální a ukázat možnosti, jak škola s rodinou spolupracuje. Teoretická část obsahuje pojmy, které se vztahují k základní škole speciální, rodině a ke spolupráci. Pro praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkum tvořený z polostrukturovaných rozhovorů. V rozhovorech jsem sledovala význam Základní školy speciální v Sušici pro rodiny a jejich děti a význam spolupráce mezi rodinou a školou. Závěrečná část mé práce hodnotí mé získané poznatky z celkové práce.

Klíčová slova

spolupráce, základní škola speciální, rodina, vzdělávání a výchova, výměnný obrázkový komunikační systém, volný čas, léčebné metody

Anotation

Bachelor thesis deals with the cooperation of the family and Special primary school. For my bachelor thesis I choosed a Special primary school in Susice - detached workplace of Diakonie of Evangelical Church Merklin, where I also conducted interviews with parents and the Deputy Director for the practical part of my work. The aim of my thesis was to show the meaning and importance of cooperation between family and Special primary school and show the possibilities of how the school works with the family. The theoretical part contains terms that relate to the Special primary school, family and co-operation. For the practical part, I choosed a qualitative research consisting of

semi-structured interviews. In interviews I watched importance of Special primary school in Susice for the families and their children and the importance of cooperation between home and school. The final part of my thesis evaluates my acquired knowledge of the overall work.

Keywords

Cooperation, special primary school, education and training, picture exchange communication system, free time, therapies

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Marii Ortové za rady a připomínky k práci. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ivě Fišerové za cenné rady a celkovou pomoc.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA SPECIÁLNÍ	10
1.1 Základní škola speciální v Sušici	11
1.2 Vzdělávání a výchova	12
1.3 Volný čas.....	19
1.4 Léčebné metody	20
1.4.1 Bazální stimulace	20
1.4.2 Muzikoterapie.....	20
1.4.3 Canisterapie	21
2 RODINA	22
2.1 Rodina a její funkce.....	22
2.2 Rodina a dítě s postižením	22
2.3 Nástup dítěte do základní školy speciální	25
3 SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY	27
3.1 Desatero pro spolupráci s rodinou.....	28
3.2 Formy spolupráce školy s rodinou	30
4 PRAKTICKÁ ČÁST	33
4.1 Cíl a technika sběru dat	33
4.2 Analýza a výsledky rozhovorů	34
4.2.1 Rozhovory se šesti rodiči a jednou sestrou	34
4.2.2 Rozhovor se zástupkyní ředitelky	37
ZÁVĚR	41
LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE	43
SEZNAM PŘÍLOH	45

ÚVOD

„Sami toho zvládneme tak málo, ale když se spojíme, zvládneme cokoli.“

(Helen Kellerová)

Se spoluprací se setkáváme denně. Může jít o spolupráci ve škole, v zaměstnání nebo například mezi přáteli. Spoluprací se upevňují mezilidské vztahy a zkvalitňuje se výsledek daného společného cíle. Pokud dojde ke správné spolupráci, kdy všichni zúčastnění spolu jednájí pravdivě a se stejnými cíli, dochází k velmi kladným výsledkům a k celkovému prohloubení sociálních vztahů. Spolupráce rodiny a školy je velmi důležitá nejen pro blaho učitelů a rodičů, ale převážně pro blaho dítěte. Ve spolupráci je důležitý kladný vzájemný vztah obou stran a spolupráce by měla být příjemná a nenásilná. Základní školy speciální spolupracují s rodiči převážně individuálně a snaží se společně dojít k pozitivnímu výsledku. Základní škola speciální pomáhá rodičům k osvojení nových metod, které jsou velmi důležité a přínosné pro jejich děti a nabízí jim důležité informace ohledně nových metod nebo ohledně jiné pomoci v podobě lékařské pomoci nebo kompenzačních pomůcek. Společně s rodiči se snaží najít ten nejlepší způsob, jak uspokojit potřeby jejich dětí.

Cílem mé bakalářské práce je ukázat význam a důležitost spolupráce rodiny a základní školy speciální, ukázat možnosti, jak škola spolupracuje s rodinou a naopak a ukázat význam základní školy speciální pro rodiny a jejich děti. Spolupráce rodiny a základní školy speciální je častější a konkrétnější než spolupráce rodiny a základní školy. Rodiče dětí s postižením mají odlišné potřeby než jiní rodiče, a proto je jejich spolupráce intenzivnější.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala Základní školu speciální v Sušici, která je odloučeným pracovištěm Diakonie Českobratrské církve evangelické v Merklíně.

Teoretická část je rozdělena do třech kapitol. V první kapitole je vysvětlen pojem speciální škola, popsán provoz Základní speciální školy v Sušici a význam této školy pro rodiče a děti. Kapitola je zaměřena nejen na vzdělávání a výchovu dětí, ale i na volný čas a léčebné metody, které se ve škole používají.

Druhá kapitola se věnuje rodině, její funkci, potřebám a také se zaměřuje na rodinu a dítě s postižením a na nástup dítěte do základní školy speciální.

Třetí kapitola se zabývá spoluprací školy a rodiny. Vymezuje formy spolupráce školy a rodiny a ukazuje příklady správné spolupráce.

Praktická část je založena na rozhovorech s rodiči a sestrou dětí, které navštěvují Základní školu speciální v Sušici a se zástupkyní ředitelky. Rozhovory jsou zaměřeny na spolupráci školy a rodiny a na spokojenosti rodiny s přístupem školy k rodičům a k jejich dětem.

Závěr práce se věnuje výsledkům, které byly zjištěny z rozhovorů a které by měly poskytnout výsledný pohled na význam a důležitost spolupráce Základní školy speciální v Sušici a rodiny.

1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA SPECIÁLNÍ

Základní škola speciální poskytuje základní vzdělání dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle školského zákona č. 561/2004 Sb.¹ je dítětem, žákem nebo studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba se:

- zdravotním postižením (mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování),
- zdravotním znevýhodněním (zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžaduje zohlednění při vzdělávání),
- sociálním znevýhodněním (rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky).

Dále je zde uvedeno právo dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním na vzdělávání způsobem, který odpovídá jejich potřebám při současném využití speciálních pomůcek, které jim takové vzdělávání umožní. Při hodnocení těchto žáků, jejich přijímání ke studiu i při jeho ukončování se vždy přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Ve výjimečných případech je pak připuštěna možnost prodloužení délky středního a vyššího odborného vzdělávání ředitelem školy.

¹ Školský zákon MŠMT [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (cit. 27. dubna 2013). URL: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou, a to v souladu s § 16 odst. 7.

1.1 Základní škola speciální v Sušici

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala Základní školu speciální v Sušici, což je odloučené pracoviště Diakonie Českobratrské církve evangelické Merklín.

Škola v Sušici vznikla na základě intervence rodičů dětí s postižením ze Sušice na jaře v roce 2007 nejprve jako součást denního stacionáře Klíček, ale už od září toho roku byla kapacita dětí taková, že vznikla samostatná třída. Děti do té doby neměly v Sušici možnost plnit si povinnou školní docházku, protože zde ani v okolí nebyla speciální škola, která by vzdělávala děti s těžkým kombinovaným postižením a rodiče již dva roky dováželi děti do ZŠ speciální v Merklíně, vzdáleném 75 km od Sušice. Zřizovatelem této školy je Diakonie Českobratrské církve evangelické.

Škola je určena pro děti ze Sušice a okolí se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, s kombinovanými vadami a s diagnózou autismu. Věk žáků pro přípravný stupeň je 5-8 let a pro základní školu speciální je věk 8-26 let. Na této škole se platí školné 1000 Kč měsíčně. Škola bere ohled na sociálně znevýhodněné žáky. Rodiče mají možnost zažádat vedení školy o úlevy z placení školného.

Poslání školy:

1. vzdělávat a vychovávat děti s mentálním postižením, kombinovanými vadami a autismem, které nemohou být pro svůj zdravotní handicap vzdělávány v běžné základní škole.

2. umožnit těmto dětem plnohodnotný život ve společnosti vrstevníků.
3. zajistit žákům odpovídající zájmové aktivity.
4. umožnit rodičům zapojit se do běžného pracovního procesu.
5. zajistit dětem s postižením komplexní péči.

Provoz školy

Provoz školy je denně od 7:00 – 15:30 hodin. Výukový program školy umožňuje žákům, aby si ve vhodně upravených podmínkách a při speciální péči osvojovali základní vědomosti, dovednosti a návyky, potřebné k orientaci v okolním světě, k dosažení maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a k zapojení do běžného života.

1.2 Vzdělávání a výchova

Vzdělávání dětí s kombinovaným postižením je velmi náročné a nelze ho uskutečňovat jako základní vzdělávání dětí na základních školách. Žáci s kombinovaným postižením mají těžké mentální postižení, které je spojeno s dalšími vadami, s poruchou motoriky, komunikačních schopností a s dalšími zdravotními problémy. Žáci s kombinovaným postižením mají ve vzdělávacím obsahu především vzdělávání v oblasti stravování, hygieny a sebeobsluhy. Vzdělávání má nejen jiný obsah, ale používají se zde i jiné metody práce.²

Pro jednotlivé obory vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Rámcový vzdělávací program vymezuje vzdělání jako celek. Rámcové programy jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů,

²Rámcové vzdělávací programy MŠMT [online]. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (cit. 29. dubna 2013). URL: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skoliskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

kteře představují školní úroveň. Každá škola si vytváří školní vzdělávací plán, podle něhož se uskutečňuje vzdělávání na dané škole.³

Od 1. 10. 2009 se na škole vyučuje podle nového školního vzdělávacího programu, který je určen pro základní školy speciální a má název „Škola bez bariér“. Tento program je zpracován pro všechny ročníky Základní školy speciální a je rozdělen do dvou dílů.

První díl je pro žáky se středně těžkým mentálním postižením. Zde se klade důraz na zvládnutí trivia, sebeobsluhy, osobní hygieny a osvojení si pracovních dovedností.

Druhý díl je pro žáky s těžkým a hlubokým mentálním postižením. Vzhledem k postižení se při výuce používají alternativní formy komunikace. Důležitou součástí výuky je rehabilitace.⁴

Na Základní škole speciální v Sušici má každý žák zpracovaný individuálně výchovně vzdělávací plán (dále IVVP), který je založen na analýze silných a slabých stránek dítěte a na jeho potřebách. Za jeho zpracování zodpovídá třídní učitelka. IVVP je zpracováván ve spolupráci se speciálně pedagogickým centrem, pedagogickými pracovníky, rodiči a dalšími odborníky. Vyučující stanoví úkoly v daném předmětu dle školního vzdělávacího plánu s přihlédnutím k individuálním schopnostem žáka a vypracuje úkolový list. V tomto listě naznačí sledovaný záměr úkolu a

³ Rámcové vzdělávací programy MŠMT [online]. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (cit. 29. dubna 2013). URL: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

⁴ Základní škola speciální Merklín [online]. Výroční zpráva 2011-2012 (cit. 16. dubna 2013). URL: <http://www.specialniskolamerklin.cz/res/data/019/002373.pdf?seek=1361981127>

rozpracuje pracovní postup nácvičku plnění úkolu. Pokud tento úkol není splněn po třech měsících nácvičku, stanoví učitel nový úkol, který je přizpůsobený tak, aby jej žák mohl splnit. Protože rodiče jsou důležití při vytváření individuálního plánu, který se musí shodovat s domácím prostředím, tak škola pořádá schůzky pro rodiče, kde se s rodiči konzultují metody vzdělávání jejich dítěte.

Každý žák je na jiné úrovni vědomostí a dovedností, takže opravdu téměř každý žák využívá jiné učební metody. Činnosti ve škole odpovídají mentálním a fyzickým schopnostem žáků, kteří jsou k těmto činnostem vhodně motivováni. Veškerá činnost pedagogů je zaměřena především na respekt ke schopnostem, možnostem a potřebám žáka a k jeho osobnosti i rodinné situaci.

Vyučování probíhá podle denního rozvrhu, se kterým se stále aktivně pracuje. Jednotlivé předměty jsou uspořádané do bloků, jež se vzájemně prolínají a doplňují.

Každé ráno se začíná pravidelně ranním kroužkem v herně společně se všemi žáky školy. Poté začíná vlastní vyučování ve třídě uvítacím rituálem. V tomto ranním bloku je zařazena především rozumová výchova, která se prolíná se smyslovou, ale i s hudební a pohybovou výchovou. Při práci s dětmi na Základní škole speciální je třeba respektovat to, že se žáci umí soustředit jen po krátkou dobu, a proto se všechny činnosti prokládají odpočinkovými aktivitami. Například písničkou, říkadlem, prohlížením oblíbené knížky či jenom poslechem oblíbené hudby. Po tomto bloku následuje svačina a činnosti související s osobní hygienou.

V dalším bloku jsou zahrnuty činnosti v rámci smyslové výchovy, prolínající s výchovou pracovní a výtvarnou, ale i hudební a také rehabilitační tělesnou výchovou. Zde se nejvíce zaměřuje pozornost na zrakovou, sluchovou

a prostorovou orientaci, na nácvik úchopů, rozvoj jemné i hrubé motoriky, na zvyšování samostatnosti ve všech směrech. Nedílnou součástí tohoto bloku je relaxace, kde jsou zařazovány například nejrůznější prvky bazální stimulace (podpora zachovalých komunikačních a pohybových schopností), míčkování, canisterapie, apod.

Průřezová témata

Průřezová témata pomáhají žákům rozvíjet a formovat jejich osobnost v oblasti postojů a hodnot. Jde o předměty, které jsou propojeny se základními vyučovacími předměty jako například hudební výchova, řečová výchova nebo smyslová výchova. Každá škola si může vybrat jiná témata. ZŠ speciální v Sušici si vybrala témata, která se nejlépe hodí ke složení žáků školy, jejich potřebám a možnostem.

Jde o tato témata:

1. osobnostní a sociální výchova
2. multikulturní výchova
3. enviromentální výchova

Osobnostní a sociální výchova je rozdělena na tři části rozvoje dítěte – osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Toto téma formuje žáka v jeho individuálních potřebách. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti. Osobnostní a sociální výchova vede žáka k porozumění sobě samému a druhým, napomáhá zvládnutí vlastního chování, rozvíjí základní dovednosti komunikace. Je užitečné zařadit do výuky taková témata, která reflektují aktuální potřeby žáků. V rámci výuky se při osobnostní a sociální výchově cvičí smyslové vnímání, pozornost a soustředění, zvládnutí stresových situací, cvičení komunikace.

Multikulturní výchova umožňuje žákům seznamovat se s různými kulturami, jejich tradicemi a hodnotami. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Učí žáky vzájemnému respektu k jiným etnickým skupinám a pomáhá nacházet prostor pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci. Ve škole jsou žáci různých věkových, sociálních i národnostních skupin a jejich chování je ovlivněno především rodinným a sociálním prostředím, ve kterém se pohybují. Toto téma učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin a učí je přijmout druhého jako jedince se stejnými právy a že žádná skupina není nadřazena jiné.

Enviromentální výchova. Speciální škola si klade za cíl seznamovat žáky s problematikou čistoty životního prostředí a ekologie, rozvíjet ekologické myšlení a chování žáků. Proto se tato škola snaží klást důraz na kvalitní ekologickou osvětu pro určité věkové skupiny. Škola pořádá besedy s filmy, výrobu plakátů, letáků nebo různé ankety. Ve výuce se snaží poukazovat na problémy ekologie prostřednictvím ekologických publikací, přírodopisných programů na DVD. Tato výchova vede k odpovědnosti k ochraně přírody a přírodních zdrojů, přispívá k utváření zdravého životního stylu a vede žáky k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě.⁵

Při efektivní spolupráci se rodina aktivně podílí na vzdělávání svého dítěte. Komunikace mezi rodinou a školou napomáhá budování vzájemného pochopení a zabezpečuje větší shodu ve výchově a vzdělávání dítěte. I pro samotného žáka je mnohem efektivnější, pokud s ním doma rodiče pracují jako ve škole. Nemám tím na mysli, že rodiče nemají žádnou úlohu ve vzdělávání a výchově, ale myslím tím to, že pokud se dítě ve škole učí o čistotě životního prostředí, měly by rodiče doma například při třídění odpadu dítěti vysvětlit, že

⁵ Školní vzdělávací program Základní školy speciální v Sušici – Škola bez bariér

právě tříděním odpadu napomáhají ke zlepšení životního prostředí. Ve vzdělávání mohou rodiče napomáhat tím, že s dětmi dělají domácí úkoly a že se s nimi intenzivně připravují do školy. Ve škole se s pedagogickými pracovníky baví o náplni školních předmětů jejich dítěte a mají doma stejné nebo podobné pomůcky, které používají s dětmi ve škole.

Speciální škola se také velmi zabývá zlepšováním komunikace svých žáků. Díky různým metodám alternativní komunikace se děti mohou dorozumívat nejen ve škole, ale i doma nebo v jiných běžných úkonech, jako je například nakupování. Ráda bych zde uvedla metodu, která se používá ve speciální škole v Sušici a má velký význam pro děti. Tento alternativní způsob komunikace snižuje tendenci k pasivitě dětí a tím pádem zvyšuje jejich aktivitu, rozšiřuje možnosti komunikace a umožňuje komunikaci i dětem, které mají velké potíže při vyjadřování. Skoro všichni rodiče dětí, které navštěvují Základní speciální školu v Sušici, tuto metodu používají každodenně se svými dětmi doma. Zde se ukazuje důležitost spolupráce rodiny a školy. Díky tomu, že děti používají tuto metodu ve škole i doma, u nich dochází k výraznému zlepšení a zvyšuje se počet obrázků, které používají. Ráda bych tedy představila komunikační metodu VOKS.

VOKS (výměnný obrázkový komunikační systém)

Výměnný obrázkový komunikační systém VOKS je způsob komunikace pro děti s poruchou autistického spektra, které mají vzhledem ke svému odlišnému chápání světa velké problémy s porozuměním mluvené řeči a jejím užíváním. Metoda VOKS je však určena také pro děti s Downovým

syndromem, těžšími formami mentální retardace i jinými vývojovými vadami, kde je obtížné naučit se a používat mluvenou řeč.⁶

Výměnný obrázkový komunikační systém (dále jen „VOKS“) se může jevit jako mnoho jiných alternativních způsobů komunikace. Jsou zde však zásadní rozdíly, které dětem vyhovují. Prvním aspektem je, že děti obrázky svému partnerovi přinášejí, neukazují na ně. Pro motivaci v prvních lekcích vymění tento obrázek za sladkost nebo oblíbenou hračku. Díky výměně s odměnou dítě pochopí smysl systému jako komunikace. Druhým krokem jsou konkrétní věci. Dítě vybere obrázek konkrétní věci, přinese jej a dostane konkrétní žádanou věc. Motivací pro dítě je to, že dostane, o co si samo řekne. Tento princip směřuje dítě k tomu, aby samostatně komunikovalo.⁷

Jedním z důvodů úspěchu této metody je, že obrázek je vždy doprovázen slovem, když učitelka nahlas řekne slovo, které je na obrázku a to znamená, že dítě má dva podněty najednou - sluchový a zrakový, tím pádem má větší šanci na pochopení slova a jeho uchování v paměti.

Vzhledem k problémům v komunikaci žáků této školy, k jejich různým postižením je tato metoda brána jako nejefektivnější komunikační prostředek, který je dostupný co největší skupině. Metoda je velice přínosná. Jediněná je v principu výměny, chápou ji i děti, u nichž jiné systémy selhaly. Rodiče jsou s touto metodou spokojeni a pro děti mají doma stejné komunikační pomůcky, jaké používají děti ve škole.

⁶ KNAPCOVÁ, Margita. *Výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství, 2006. S. 8. ISBN 80-86856-14-3.

⁷ KNAPCOVÁ, Margita. *Výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství, 2006. S. 10. ISBN 80-86856-14-3.

1.3 Volný čas

Volnočasové aktivity jsou naplňovány ve školní družině, kde mohou děti relaxovat nebo se věnovat odpočinkovým činnostem. Pro děti jsou zde připraveny hračky, stolní hry, časopisy, pomůcky pro výtvarné a sportovní aktivity. Děti zde nejsou stejně jako při vyučování vystavovány nadměrné zátěži a respektuje se jejich osobní tempo vyplývající z jejich zdravotního handicapu.

Zájmová činnost rozvíjí osobnost dítěte, umožňuje jeho seberealizaci, další poznávání a další rozvoj pohybových dovedností. Na druhou stranu odpočinková činnost nabízí klidové činnosti, polohování, relaxace, poslech uklidňující hudby nebo předčítání. Tyto činnosti odstraňují u dětí únavu po vyučování. Pedagogové dávají žákům možnost spoluúčasti na volbě i tvorbě programu, respektují právo žáků na neúčasti nabízené činnosti – právo být pouze pozorovatelem. Povzbuzují žáky nesmělé a posilují jejich sebevědomí, pozitivně hodnotí každého, kdo pracuje na úrovni svého osobního maxima a podporují u žáků tvořivost a vlastní fantazii.

Dále škola nabízí různé akce pro rodiče a děti, například maškarní bál, besídky, koncerty, masopust a také nabízí školu v přírodě, kdy děti jezdí na týden do rekreačních oblastí.

Volnočasové aktivity mají naučit děti si hrát. Podle Vítkové⁸ využívají děti, které si hrají mozek, a tím funguje smyslové vnímání a jsou schopny, i když zkresleně a nepřesně přenést díky své fantazii svět, který vnímají do svých her. Například při zpívání předvádí činnost, o které je píseň.

⁸ VÍTKOVÁ, Marie a kol. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004. S. 171. ISBN 80-7315-071-9

1.4 Léčebné metody

Základní škola speciální v Sušici využívá nejvíce tyto tři léčebné metody: bazální stimulaci, muzikoterapii a canisterapii.

1.4.1 Bazální stimulace

Bazální stimulace se orientuje na všechny oblasti lidských potřeb. Jde o ošetřovatelskou péči, která se přizpůsobuje věku a stavu klienta. Má veliký význam u dětí předčasně narozených, u dětí a dospělých s vrozeným somatickým a intelektovým handicapem i u lidí po úrazu mozku. Tato ošetřovatelská péče vznikla v 70. letech 20. století v Německu, kdy profesor Dr. Andreas Fröhlich pracoval v rehabilitačním centru s dětmi, které měly těžké a kombinované postižení a vypracoval bazální stimulaci, která podporovala rozvoj schopností u dětí s kombinovaným a těžkým postižením. Bazální stimulace patří k nejpoblárnější ošetřovatelské metodě v zemích Evropské unie. Podporuje vývoj u lidí, kteří jsou omezeni v komunikaci, vnímání nebo pohybu. Cílem je umožnit člověku orientaci na jeho vlastním těle, v jeho okolí a podpora komunikace.⁹

Bazální stimulace je uskutečňována i během vyučování. Jde například o polohování, masáže nebo vkládání různých předmětů do dlaně, kdy se musí kontrolovat správné uchopení a další aktivity rozvíjející smyslové vnímání.

1.4.2 Muzikoterapie

Muzikoterapie je považována za jeden z přístupů, který může doplňovat klasické rehabilitační metody. V této metodě je dominantou hudba, zvuky a tóny, které navazují na pohyb nebo výtvarnou tvorbu. Muzikoterapie využívá verbální i neverbální prostředky. Verbální jsou doprovázeny zpěvem, výkřiky

⁹ FRIEDLOVÁ, Kateřina, Bazální stimulace [online] (cit. 5. dubna 2013). URL: www.basalestimulation.org/international/pdf/Bazalni_stimulace.pdf

nebo šepotem a neverbální jsou pohyby do rytmu hudby. Hudba působí relaxačně, ale může i dětem zvýšit nebo snížit energii. Je prokázáno, že hudba mění nejen rytmus dýchání, ale také krevní tlak nebo šířku zornic. Podle rytmu hudby se mění nálada.¹⁰

Význam muzikoterapie pro děti s kombinovaným postižením:

- zapojení postižených částí těla – uchopení nástroje
- dechové cvičení – hraní na dechové nástroje
- posílení koncentrace, pozornosti a paměti
- dítě se odreaguje a naučí se relaxovat

1.4.3 Canisterapie

Canisterapie je terapie, která je uskutečňována prostřednictvím živého psa. Může jít o běžného psa nebo o profesionálně vycvičené psy. Tito psi poskytují dětem zvýšení mobility a psychické pohody.¹¹ Pes dětem pomáhá v procvičováním některých částí těla. Děti s těžkým tělesným postižením potom dokážou i k psovi lézt po čtyřech, aby se ho dotkly. Canisterapie je vhodná i jako polohování dítěte, kdy dítě vnímá teplo, které pes vydává, jeho vůni, čumák a srst.

¹⁰ VOTAVA, Jiří a kolektiv. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. S. 157-160. ISBN 80-2460708-5.

¹¹ VOTAVA, Jiří a kolektiv. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003 S. 161. ISBN 80-2460708-5.

2 RODINA

2.1 Rodina a její funkce

Rodina je nejlepším a nejpřirozenějším prostředím pro výchovu dětí.

Funkce rodiny

Podle Matouška a Pazlarové¹² existují tři funkce rodiny:

1. podporování socializace – vychovávání dětí
2. vztahová podpora lidí
3. ekonomická podpora všech členů rodiny

Rodina je významná pro udržení lidstva a je prvním a velmi důležitým modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Rodina dítěti dává určité hodnoty, podporuje jeho osobní vývoj a vztahy k jiným skupinám lidí a poskytuje mu zázemí a podporu.¹³

2.2 Rodina a dítě s postižením

Zpráva o jakémkoliv postižení dítěte je pro rodiče vždy velmi těžká. V tu chvíli nejde pouze o handicap jejich dítěte, ale o celkovou změnu jejich dosavadního života a týká se to všech členů rodiny. Celkově se změní veškeré plánování budoucnosti a nejistota a strach se střídají s nadějí a očekáváním, že se daná situace změní k lepšímu. Pocity, které rodiče prožívají, se mohou intenzivně měnit. Mísí se v nich různé otázky a nejistoty. Budou se umět správně postarat o své dítě? Jak mu mohou zajistit co nejlepší rodinné zázemí a

¹² MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. S. 13. ISBN 978-80-7367-739-8.

¹³ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. S. 9-13. ISBN 80-86429-19-9.

co nejlepší možný život? A mnoho dalších otázek. Po takovýchto otázkách může dojít ke krizi rodiče nebo obou rodičů.¹⁴

Zžít se s novou rolí a s novým způsobem života je pro rodiče nebo i pro sourozence velmi obtížné. Najednou se cítí zmateni a úplně ztraceni a neví, jak se k nové situaci postavit. Každý člověk je jedinečný, a proto se každý může zachovat jinak. Někdo v sobě může počáteční zmatení potlačovat a jiný si nedokáže připustit, že se jejich život najednou změní.

Asi každý rodič si projde určitými fázemi zvládnutí nastalé situace. Podle Kerrové¹⁵ existují čtyři fáze zvládání situací, které člověku způsobily velké trápení.

- 1. Fáze – zvládnutí krize** – v této fázi dochází k tomu, že jsou rodiče šokovaní, zmatení, mají strach z nové situace a ztrácejí naději. Téměř vždy se v této situaci objeví otázky: Proč zrovna my? Rodiče se obviňují, hledají viníka a mají pochybnosti o svých rodičovských schopnostech.

V této fázi rodičům pomáhá: nabídnutá pomoc od blízkých nebo od odborníků, nebát se požádat o pomoc nebo o radu, číst knihy o nastalém problému, dopřát svému partnerovi dostatek času a prostoru a udělat si čas na to, aby byli spolu, ale také sami.

- 2. Fáze – to nejhorší už je za námi** – rodiče již mají základní informace, naučili se poznávat sebe v určitých situacích, nebojí se žádat o pomoc a získávají sebedůvěru ve vztahu k dítěti.

¹⁴ KERROVÁ, Susan. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. S. 65. ISBN 80-7178-147-9.

¹⁵ KERROVÁ, Susan. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. S. 60-65. ISBN 80-7178-147-9.

V této fázi rodičům pomáhá setkání s jinými rodiči se stejnou nebo podobnou životní zkušeností.

- 3. Fáze – koloběh pocitů** – ke změně pocitů nemusí docházet pouze v prvotní fázi, ale může k ní docházet i v době určitého uklidnění. Mohou se vracet deprese, zoufalství, pesimismus nebo nespokojenost.

Zde je velmi důležité uvědomit si, že bolest, kterou rodič prožívá, nikdy nezmizí, ale nebude hlavní starostí rodiče. Rodiče si musí dopřát přestávku a dělat činnosti, které je vždy bavily. Nesmí bojovat s přílivem strachu, smutku, deprese a starostí, protože tento velký příliv emocí časem odezní.

- 4. Fáze – od negativního k pozitivnímu** – během určité doby se rodina dostane do pravidelného rytmu každodenního života. O handicapu svého dítěte už ví mnoho a tím získávají zpět sebedůvěru a energii.

V této fázi rodiče získávají nové vlastnosti jako je síla, houževnatost, porozumění a trpělivost.

Samozřejmě tyto fáze probíhají u každého jinak. Někdo projde všemi fázemi, někdo je dlouho u jedné fáze a někdo se i k určitým fázím stále vrací. Každý rodič je jedinečný a ne každý se může s nastalou situací vyrovnat. I škola může rodičům v mnohém pomoci. Rodiče se mohou scházet s ostatními rodiči a vyměňovat si své zkušenosti, škola rodičům může poskytnout více informací, které se týkají postižení jejich dítěte a může jim nabídnout různé vzdělávací nebo rehabilitační metody vhodné pro jejich dítě.

Dítě s handicapem potřebuje porozumění a pomoc. Rodiče mu musí být oporou a měli by ho naplňovat láskou a radostnou náladou. Práce s dítětem s kombinovaným postižením je málo proměnlivá a musí se stále dokola

opakovat určité úkoly. Matějček¹⁶ uvádí, že se práce s dítětem má v rodině rozdělovat mezi ostatní členy a to hned od začátku a nenechávat ji pouze na jednom členu rodiny. Nejčastěji se péče nechává na matce, ale přítomnost otce je také velmi důležitá. Mnoho otců vyrobilo pro své dítě s handicapem velmi užitečné pomůcky, hračky nebo pracovní nástroje. Handicap dítěte se nesmí prožívat jen jako neštěstí, ale nastalá situace by měla být pro rodiče výzvou a měli by ji brát jako životní zkoušku nebo úkol.

Potřeby rodiny

Rodiče potřebují dostatek informací o možnostech vzdělávání jejich dítěte, pochopení a ochotný přístup školy, chtějí mít možnost zapojit se do rozhodování o způsobech vzdělávání jejich dítěte a účastnit se realizace individuálního vzdělávacího plánu. Mezi další potřeby také patří dobrá komunikace se školou, možnost zajištění péče o dítě (například družina) nebo získání společenských kontaktů s ostatními rodinami.¹⁷

2.3 Nástup dítěte do základní školy speciální

Najít vhodnou školu pro své dítě může rodiče stát mnoho času a úsilí. Při provádění rozhovorů s rodiči do mé praktické části bakalářské práce jsem viděla obrovské odhodlání rodičů, udělat pro své dítě cokoli, jen aby mělo dobrou školu a zázemí. Někteří obětovali opravdu mnoho, například dojíždění desítek kilometrů do základní školy speciální nebo i obětování stávajícího života a přestěhování se do místa, kde základní škola speciální sídlí. Je také velmi důležité čtení všech dostupných informací, konzultace s odborníky nebo

¹⁶ MATĚJČEK, Zdeněk, Rodičům dětí s vážnějším mentálním postižením [online]. Náhradní rodina (cit. 28. března 2013). URL: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/mentalni_postizeni_matejcek.pdf

¹⁷ Potřeby dětí se zdravotním postižením [online]. Národní centrum podpory transformace a sociálních služeb (cit. 28. dubna 2013). URL: www.trass.cz

zjištění zkušeností dalších rodičů a tím se dozvědět o co nejvíce možnostech vzdělávání jejich dítěte.

Nevýhodou základních škol speciálních může být to, že je podstatně vzdálenější než jiné školy. Na druhou stranu je zde i mnoho výhod. V základní škole speciální se dítěti dostává více pozornosti a odborného přístupu. Je zde celková odborná úroveň péče vyšší, protože zde vyučují odborníci se zaměřením na speciální potřeby dětí.¹⁸

¹⁸ KERROVÁ, Susan. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. S. 95. ISBN 80-7178-147-9.

3 SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY

Efektivní spolupráce školy s rodinou je velmi důležitá a rodiče by měli být bráni jako aktivní spolupodílníci na výchově a vzdělání dítěte s postižením. Rodiče musí uvést škole, co nejvíce informací o jejich dítěti a o jeho postižení. Také nesmí zapomínat informovat učitele při jakýchkoliv změnách, které nastaly u jejich dítěte, ať už jde o změnu chování nebo zdravotního stavu dítěte. Proto Základní speciální škola v Sušici umožňuje rodičům více rodičovských schůzek než je běžné na základní škole. Tyto schůzky jsou vedeny formou posezení, kde se buď individuálně, nebo ve skupině hovoří o různých problémech nebo připomínkách a návrzích ohledně školy.

Aby spolupráce probíhala správně, měli by být rodiče i učitelé rovnocennými partnery. Spolupráce je důležitým faktorem efektivního vzdělávání dětí. Proto by měla škola vytvořit podmínky pro správné fungování partnerského vztahu s rodiči, udržovat s nimi pravidelný kontakt a nabízet jim různorodé formy spolupráce. Ke spolupráci dochází často během příchodu a odchodu dítěte ze školy. V tomto čase je dobré vést rozhovor o denních aktivitách, o úspěších dítěte nebo o vzniklých problémech. Aby nedocházelo k neshodám mezi rodiči a školou, které mohou vzniknout při rozdílných očekáváních učitelů a rodičů, je důležité tato očekávání mezi sebou podrobně prodiskutovat hned ze začátku spolupráce. Je důležité ujasnit si, co rodiče od školy očekávají, jak si představují celkový chod školy a jaké jsou jejich další požadavky.¹⁹

¹⁹ KREJČOVÁ, Věra, KARGEROVÁ, Jana. *Začít spolu-Metodický průvodce pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2011. S. 149-170. ISBN 978-80-7367-906-4.

3.1 Desatero pro spolupráci s rodinou

Krejčová a Kargerová²⁰ ve své knize uvádí pomůcku pro školy a rodiny v podobě „desatera“, které má pomoci ke správné spolupráci mezi školou a rodinou. Jde o rady, které mohou inspirovat školy a rodiny k těm správným krokům při prvním kontaktu a při začátcích spolupráce. Díky těmto radám škola rodině ukáže, že je schopna rodině vyjít vstříc, co nejvíce s ní být v kontaktu a informovat jí o dovednostech jejich dítěte. Dále zde škola rodičům dokáže, že se chce aktivně a správně věnovat jejich dětem i rodičům samotným.

1. Respektování úlohy rodičů

Rodiče jsou nejvýznamnějšími osobami, které ovlivňují vývoj jejich dítěte, a proto mají právo i povinnost konat důležitá rozhodnutí, která se týkají jejich dítěte. Škola musí brát tuto roli v každém směru v úvahu a tím tvořit vzájemný respekt mezi školou a rodinou.

2. Zachování důvěrnosti

Informace a dokumenty o dítěti mají k dispozici pouze rodiče. Pokud je potřeba tyto informace poskytnout i jiným osobám, vždy musí škola zažádat o souhlas rodičů.

3. Škola mluví s rodinou o očekáváníích, která mají vůči sobě

Především na začátku vstupu dítěte do školy a i v průběhu školního roku, škola zjišťuje jakou mají rodiče představu o vzdělávání svého dítěte a o spolupráci se školou.

²⁰ KREJČOVÁ, Věra, KARGEROVÁ, Jana. *Začít spolu-Metodický průvodce pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2011. S. 155-160. ISBN 978-80-7367-906-4.

4. Podpora spolupráce s rodiči, nabídnutí více strategií k jejich zapojení

Co může být zajímavé pro jedny rodiče, nemusí zajímat jiné rodiče, proto by měla škola nabídnout více forem spolupráce, kdy si rodina bude moci vybrat tu formu, která jí bude nejvíce vyhovovat.

5. Respektování toho, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama

Jde o respektování výběru formy takové spolupráce, jak bylo uvedeno ve 4. bodě.

6. Usilování o zapojení celé rodiny

Ke spolupráci mohou přispět kromě rodičů i další členové rodiny.

7. Plánování rodičovských setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje

Možnost pro rodiče vybrat si termín setkání z více navržených variant.

8. Zaměření se na silné stránky rodiny a poskytnutí pozitivní zpětné vazby

Škola zdůrazňuje silné stránky rodiny a její úspěchy a dává rodičům najevo, že si cení jejich spolupráce.

9. Spolupráce s jinými organizacemi

Škola je otevřená pro spolupráci s ostatními organizacemi.

10. Škola ví, že vše nejde hned

Partnerské vztahy a intenzivní spolupráci s rodiči vytváří škola postupně a je si vědoma toho, že to vyžaduje čas a úsilí. Škola si uvědomuje, že je to náročné, ale nevzdává se.

3.2 Formy spolupráce školy s rodinou

Spolupráce školy s rodinou může být přímá nebo nepřímá. Přímou spoluprací se rozumí osobní kontakt učitele s rodinou. Jde o různá setkání v prostorách školy, ale i mimo školu. Patří sem různé aktivity jako posezení s ostatními rodiči, společné výlety rodičů, dětí a školy nebo kulturní akce pořádané školou. Samozřejmě jsou přímou spoluprací i individuální schůzky s rodiči, při kterých se řeší pokroky jejich dítěte, řešení problémů nebo plánování vyučovacích metod pro dítě. Přímá spolupráce je efektivnější než spolupráce nepřímá, která je neosobní. Rodiče i škola mají při osobním kontaktu mnohem více možností. Mají více času, lépe se poznávají a celkově se jejich vztah lépe utváří.

Nepřímou spoluprací se rozumí písemný nebo telefonický kontakt učitele s rodinou. Jde o písemnou komunikaci, kdy učitel zapisuje do žákovských knížek různé informace pro rodiče ohledně jejich dětí nebo ohledně různých aktivit školy. Jak jsem již psala, tak nepřímá spolupráce je neosobní. Rodina a škola, se tak dobře nepoznají a jejich vzájemný vztah nemusí být tak důvěrný, jako při přímé spolupraci.

Beránková²¹ uvádí další tři oblasti spolupráce školy s rodinou.

1. Oblast ekonomická – rodiče mohou škole nabídnout zásobování hygienických potřeb nebo materiálů k výtvarným činnostem, například čtvrtky, lepidla, tužky.

²¹ BERÁNKOVÁ Lenka, Spolupráce s rodiči [online]. Metodický portál RVP inspirace a zkušenosti učitelů (cit. 6. května 2013). URL: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/3193/SPOLUPRACE-S-RODICI.html/>

2. Oblast výchovně-vzdělávacího procesu – do této oblasti patří různé exkurze a návštěvy rodičů v zaměstnání nebo pomoc při výrobě kulis a masek na kulturní akce školy.

3. Oblast evaluační (hodnotící) – rodiče mají možnost konzultovat s učiteli o vzdělávacích metodách a samozřejmě spolupracovat při zpracovávání individuálního vzdělávacího plánu.

Všechny tyto formy spolupráce jsou pro rodiče zcela dobrovolné a závislé na možnostech rodičů. I při těchto akcích dochází ke sbližování školy s rodinou. Tato spolupráce je výhodná i v tom, že ke komunikaci mezi školou a rodinou dochází při neformálních situacích a atmosféra je uvolněnější.

Aby byl mezi školou a rodinou harmonický vztah, musí být projeven zájem z obou stran. Ne vždy se musí rodiče se školou shodnout a ne vždy je spolupráce správná a příjemná. Vždy jsou důležité požadavky rodičů a potřeby jejich dětí a škola má prokázat, že je schopna se s rodinou domluvit a nalézt společná řešení. Ale ani rodiče by neměli být vůči škole lhostejní, protože správná spolupráce je jedním z kroků k dobrým vztahům, což je určitě důležité i pro samotné děti. Díky správné spolupráci je možné ve výchově a vzdělávání dětí postoupit dále. Jak jsem již psala o metodě VOKS, kdy škola i rodiče používají stejné pomůcky a děti tak pracují nejen ve škole, ale i doma a to jim prospívá v komunikačních dovednostech. Jde ale i o další návyky, které se dítě naučí ve škole nebo naopak v rodině a u druhé strany je v tom dále podporováno. Škola by si měla dávat pozor na nadměrnou spolupráci s rodinou, aby měla čas i na ostatní spolupráce a nezabývala se pouze jednotlivcem. Ne každému může být nadměrná spolupráce příjemná a každý volí jiné kroky spolupráce a to by škola měla akceptovat. Rodina by si na druhou stranu měla také uvědomovat, že škola má na starosti i jiné rodiny a

neměla by klást vysoké nároky nebo podmínky na školu, ale převážně se zaměřit na naplňování potřeb jejich dítěte.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

SPOLUPRÁCE ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ V SUŠICI A RODINY A JEJÍ VÝZNAM

4.1 Cíl a technika sběru dat

Cíl výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu je ukázat význam speciální školy pro rodiny dětí s kombinovaným postižením a jejich spolupráci se školou a zjistit, zda rodiče pracují doma s dětmi pomocí metod, které používají ve speciální škole. Práce by měla také ukázat, jak škola pracuje s rodinou a naopak.

Technika sběru dat

Má praktická část je kvalitativní. V praktické části jsem použila polostrukturovaný rozhovor se šesti rodiči dětí ze speciální školy v Sušici a s jednou sestrou, kde jsem sledovala význam speciální školy pro ně, jako pro rodinu a jejich děti a se zástupkyní ředitelky Základní školy speciální v Sušici, kde jsem sledovala spolupráci rodičů se školou. Jeden rozhovor jsem dělala se sestrou, protože se stará o bratra. Denně ho vyzvedává, protože jeho matka dělá domácí práce a žijí spolu ve společné domácnosti. Rozhovory s rodiči, sestrou a zástupkyní ředitelky proběhly také v prostorách školy.

Rozhovor s rodiči a sestrou dětí, které navštěvují odloučené pracoviště Základní speciální školy Merklín v Sušici a se zástupkyní ředitelky

Rozhovor je polostrukturovaný – částečně řízený. Byl proveden se šesti rodiči a jednou sestrou, kteří odpovídali na deset otázek. Předem byli

informování o tom, že rozhovor bude nahráván a dále byli informováni, jak bude rozhovor probíhat. Ubezpečila jsem je, že pokud na nějakou otázku nebudou chtít z jakéhokoliv důvodu odpovědět, tak odpovídat nemusí. Některé rodiče jsem již znala z mé praxe na této škole před čtyřmi lety a s některými jsem se viděla úplně poprvé. Jména dětí jsem pro diskrétnost změnila.

Vybrala jsem především rodiny, jejichž děti již delší dobu navštěvují tuto školu. Otázky jsem vybírala tak, aby rodinám nebyly nepříjemné a byly srozumitelné. Cílem rozhovorů bylo zhodnotit význam školy pro ně, jako pro rodiče a rodinné příslušníky, jejich postoj k učitelkám a k metodám, které se ve škole používají a jejich názor na spolupráci se školou. Dále jsem uskutečnila rozhovor se zástupkyní ředitelky Základní školy speciální v Sušici. Při rozhovoru se zástupkyní ředitelky jsem se zaměřila na to, jak spolupráce rodiny se školou probíhá a zda je viditelné, jestli rodina doma pracuje s dítětem nebo ne.

4.2 Analýza a výsledky rozhovorů

4.2.1 Rozhovory se šesti rodiči a jednou sestrou

V této části práce bych ráda provedla analýzu a výsledky získaných informací z rozhovorů s rodiči, sestrou a zástupkyní ředitelky. Dané otázky by měly odpovědět na otázku: *V čem je spolupráce důležitá pro rodinu a základní školu speciální, jaký má škola význam pro rodiče a jaké jsou možnosti spolupráce.*

Spokojenost se školou

Z otázky *Jste se školou spokojeni? Pokud ano, tak v čem je vaše spokojenost?* Vyplývá, že rodiče nemají se školou žádné problémy a že tato

škola má nejen pro ně, ale hlavně pro jejich děti velký význam. Pět rodin ze sedmi se shoduje na tom, že je pro ně velkým plusem to, že je škola v blízkosti jejich bydliště. Většina z nich totiž musela před tím dojíždět i několik desítek kilometrů do jiných zařízení, kde třeba ani nebyli spokojeni. Dále se shodují v tvrzení, že škola je rodinného typu a to jim vyhovuje. Dva rodiče uvádí, že jejich děti, chodí do školy rády a jsou smutné, když do ní nemohou jít třeba kvůli víkendu nebo prázdninám. Respondent č. 2 si pochvaluje prezentaci školy na veřejnosti ve formě hraní divadel a respondent č. 3 je spokojen s odbornou péčí o jeho dítě, kterou škola uskutečňuje. Na všech rodičích byla vidět spokojenost s celkovým chodem školy, což je podle slov zástupkyně ředitelky převážně také proto, že je zde škola poměrně krátkou dobu. Do té doby měli rodiče děti doma nebo v ústavech. Vznik této školy iniciovali sami a jsou za ni velmi vděční.

Přístup učitelek k dětem

Díky tomu, že je škola malá se učitelky mohou dětem věnovat více jednotlivě a konkrétněji. Tři rodiny si pochvalují denní kontakt s učitelkami a čtyři respondenti jsou spokojeni s informovaností školy ohledně nových metod nebo jiných možností pro jejich dítě. Respondenti se shodli na tom, že učitelky se velmi snaží starat se dobře o jejich děti. Respondent č. 2 si chválí přímou učitelek, která vede k tomu, že děti mnohému naučí, dále ukazuje na pochopení a trpělivost a na to, že učitelky dobře zvládají povzbuzování dětí k činnosti. Respondent č. 7 uvádí, že práce a celkový přístup učitelek ve škole je na úrovni a že dělají pro děti maximum a jsou velmi obětavé.

Změny projevené u dítěte během docházení do školy

Škola je pro rodiny s dětmi s kombinovaným postižením přínosem i v tom, že rodiče vidí na svých dětech během docházení do školy určité změny.

V rozhovorech jsou uváděny změny v chování, v trávení volného času, ve změnách v chování, pozornosti a také ve zlepšení ve výtvarných činnostech. Respondent č. 2 uvádí, že díky systému VOKS syn více mluví a dokáže si sám říct, co chce. Respondent č. 3 poukázal na kladné změny v rehabilitačním smyslu, díky léčebným metodám.

Používání stejných metod v domácím prostředí jako ve škole

Čtyři rodiny používají doma metodu VOKS a více než polovina přiznává, že s dětmi doma dělají to, co jsou zvyklé dělat ve škole. Respondent č. 1 uvádí, že se synem spolu dělají úkoly z metody Sfumato (výuka čtení). Respondent č. 3 uvádí, že mají doma pro syna podobné pomůcky jako ve škole a respondent č. 6 používá se synem znakovou řeč jako ve škole.

Hodnocení spolupráce školy rodiči

Spolupráci hodnotí rodiče kladně. Respondent č. 1 si pochvaluje denní kontakt se školou a také to, že se od školy dozvídá informace o nových metodách a že jako rodiče jsou vtahováni do běžného chodu školy. Se školou spolupracuje i v podobě pomoci při výrobě kostýmů na představení nebo výrobou novoročních přání. Respondent č. 2 hodnotí kladně spolupráci se školou tím, že je se školou v každodenním styku a kdykoliv se může poradit. Dále kladně hodnotí spolupráci na individuálním plánu pro syna a také je rád že do spolupráce je zapojena celá rodina a mohou se společně se synem účastnit školních akcí. Respondent č. 3 pozitivně hodnotí to, že se se školou může kdykoliv domluvit a oceňuje rady a informace o jakékoliv pomoci, která směřuje k dítěti. Respondent č. 4 si cení rad, které škola rodině poskytuje, ať už jsou to rady ohledně metod vzdělávání a výchovy nebo rady ohledně lékařské péče. Respondent č. 6 kladně hodnotí to, že škola uspořádává společná posezení pro všechny rodiče, že škola vychází rodině vstříc a také je rád za typ

na psycholožku. Dále se více než polovina rodin účastní na školních akcích, kdy přispívají výrobou pomůcek nebo se účastní výletů.

Spolupráce v průřezových tématech

Dvě rodiny používají doma pomůcky a hračky z recyklovatelného materiálu. Podobné mají děti ve škole. Další dvě rodiny třídí odpad doma, jako jsou děti zvyklé třídít ve škole. Jiné dvě rodiny kladně hodnotí průřezová témata v tom, že je jejich dítě klidnější díky cvikům na pozornost. Respondent č. 3 uvádí, že s dítětem dělají doma podobné metody pro lepší komunikaci, jako dělají ve škole a hrají spolu i podobné nebo stejné hry.

Hodnocení jiné funkce než jen výchovné a vzdělávací

Skoro všichni respondenti uvádí jako jiné funkce volný čas. Dva respondenti uvedli, že jejich děti jezdí do školy v přírodě. Další dva kladně hodnotili kroužky školní družiny a to vaření a výtvarnou výchovu. Respondent č. 3 uvedl, že na škole je pro jiné funkce málo prostoru, ale že v rámci možností poskytuje škola i jiné možnosti.

4.2.2 Rozhovor se zástupkyní ředitelky

Hodnocení spolupráce rodičů se školou

Respondentka hodnotí spolupráci kladně a tvrdí, že spolupráce s rodiči je nadprůměrná. Také dodává, že spolupráce rodičů se liší, ale ve většině případů shledává spolupráci jako výbornou, pouze u pár rodin jen jako uspokojující.

Spolupráce školy a rodiny

Každé pololetí škola spolupracuje s každým rodičem na individuálním vzdělávacím plánu. To probíhá formou individuálních pohovorů, při nichž se berou ohledy na přání rodičů. Dále rodičům nabízí možnost individuálních schůzek, které se mohou týkat nejen informací o vzdělání, ale mohou rodičům nabídnout pomoc i v jiných oblastech, jako je řešení problémových situací nebo osvojování nových postupů a metod. Jak zde bylo uvedeno, tak škola pomáhá i v přístupu k dítěti, v případech nějakých nejasností nebo v různých možnostech jiné pomoci, například, jak bylo uvedeno v rozhovorech s rodiči, škola jim může nabídnout různá lékařská vyšetření, doporučit psychologa pro jejich děti nebo informovat o různých kompenzačních pomůckách. Protože jsou s rodiči v denním kontaktu a protože je škola rodinného typu, tak učitelé mají od rodičů informace z osobního života. Díky těmto informacím se dozvěděli o situaci Lukáškovy rodičů, kdy rodiče celé noci nespali, protože se Lukáškovi mohlo ve spánku zastavit srdce, a proto je informovali o možnosti monitorovací vložky do lůžka, která monitoruje stav člověka a v případě komplikací upozorní zvukem na vzniklé komplikace. I sami rodiče si v rozhovoru tento přístup chválili. Škola také během školního roku pořádá rodičovská setkání. Respondentka uvádí, že je to přibližně osm setkání za rok. K těmto setkáním dochází většinou v rámci školních akcí, které jsou u rodičů velmi oblíbené. Jako spolupráci zde respondentka hodnotí i to, že rodiče vypomáhají při školních akcích.

Projev toho, že s dítětem rodiče doma pracují

Děti, se kterými rodiče doma pracují, zvládají rychleji pochopit nové věci, které se učí. To se projevuje převážně v celkovém používání VOKS, ve zvládnutí nových návyků v sebeobsluze a ve zlepšování se dětí v logopedických cvičení. Respondentka zde uvádí, že pokud je řešení výchovného problému

dítěte prováděno stejně doma i ve škole, tak potom je dítě více vyrovnané a klidné a může dojít k rychlejšímu odstranění problému. Děti ve škole dostávají úkoly, s kterými se rodičům rády pochlubí.

Jak jsem již uváděla v teoretické části, tak i z rozhovorů vyplývá, že metoda výměnného obrázkového komunikačního systému (VOKS) má velký význam nejen pro děti, ale i pro rodinu, která je s touto metodou velice spokojena a mnozí jí vidí, jako velikou prioritu školy. Tato metoda vytváří mezi školou a rodinou určitý druh spolupráce a to v tvoření desek určených pro obrázky a v postupech, jak tuto metodu využívat co nejefektivněji. Právě díky používání této metody doma i ve škole, dochází u dětí k výraznému zlepšování v oblasti komunikace. Další činností, která podporuje spolupráci mezi školou a rodinou je naplňování volného času. Z rozhovorů vyšlo najevo, že se rodiče dobrovolně a velmi rádi účastní různých akcí, které jsou pořádány školou. Díky těmto akcím se rodiče mohou setkávat s ostatními rodiči a mohou se lépe poznat. Také je velmi důležité, že tráví čas se svými dětmi a školou dohromady.

Léčebné metody, které jsem již zmiňovala v teoretické části, jsou pro děti samozřejmě také velmi důležité. Jeden rodič se v rozhovoru zmínil o tom, že doktorka, ke které jezdí na speciální rehabilitace, chválila školu za správnou rehabilitační činnost. Spolupráce je i zde velmi důležitá a to v přístupu školy i rodiny k léčebným metodám. Ohledně léčebných metod probíhá spolupráce například v tom, že škola informuje rodiče o kompenzačních pomůckách nebo o možnostech v oblasti zdraví, které mohou jejich dětem pomoci.

Potřeby rodiny, které jsou popsány v praktické části, jsou dle rozhovorů s rodinami v této škole naplňovány. Rodičům se dostává dostatek informací o možnostech vzdělávání jejich dětí prostřednictvím individuálních setkávání a prostřednictvím tvorby individuálních plánů. Také v rozhovorech potvrzují, že

přístup školy je velmi přátelský a rodinný a s celkovou spoluprací jsou spokojeni. Mezi další potřeby je zařazena i dobrá komunikace se školou, kterou si též všichni chválí s tím, že jsou v denním kontaktu se školou a kdykoliv se mohou dohodnout.

Škola dále respektuje pravidlo, které umožňuje dalším členům rodiny přispět ke spolupraci. Důkazem je rozhovor se sestrou a další tvrzení jednoho z rodičů, že pro dítě dochází i babička.

Spolupráce je na Základní škole speciální prováděna především přímou formou. Rodiče se s pedagogy setkávají nejen při vyzvedávání a přivádění dětí do školy, ale právě i při společných výletech se školou, při různých představeních nebo jiných kulturních akcích.

I když jsou pro rodiče různé formy spolupráce dobrovolné, tak z rozhovorů vyplývá, že se jich rodiče účastní s velkým nadšením. Při rozhovorech s rodiči byl vidět velmi kladný vztah ke škole a k pracovníkům školy. Na rodičích je vidět, že mají velikou radost z toho, že škola v Sušici vznikla, především když někteří z nich byli iniciátory jejího vzniku. S učitelkami mají hned na první pohled kladný až přátelský vztah a také je zřejmé, že se spoluprací nemají žádný problém a jsou s ní spokojeni.

ZÁVĚR

Spolupráce je závislá na přístupu školy i rodiny. Celková spolupráce obecně ovlivňuje i psychický stav dítěte. Při správné spolupráci dochází k vyrovnanosti a k celkovému klidu dítěte, ale i ke klidu rodiny. Základní škola speciální nabízí dětem i jejich rodinám nové metody a možnosti, jak s dítětem pracovat. Snaží se rodinám co nejvíce pomoci a co nejlépe se starat o jejich dítě. Pedagogové musí přistupovat k dětem jako k jedinečné bytosti a vyvinout velké úsilí na tom, aby byl podpořen jejich celkový vývoj. I děti, které se nemohou samostatně pohybovat, mohou vykazovat určité duševní schopnosti alespoň v rovině komunikační a sociální. Proto je velmi důležitá spolupráce rodiny a školy v tom smyslu, že by škola měla být ze strany rodiny informována o charakteru dítěte a ve škole s ním navazovat kontakt tak, jak je zvyklé z domova. Komunikace je ve spolupráci velmi důležitá, protože díky ní dochází k výměně důležitých informací. Pokud dochází ke správné a pravidelné spolupráci mezi školou a rodinou, napomáhá to harmonickému vztahu mezi oběma stranami, kdy rodiče vidí určitá zlepšení u svých dětí a seznamují se s novými metodami vzdělávání a škola si váží upřímného vztahu a toho, že se rodiče rádi zapojují do školních akcí.

Praktická část mé bakalářské práce spočívala v tom poukázat na důležitost a význam spolupráce mezi rodinou a Základní školou speciální a na význam Základní školy speciální pro rodiny dětí, které tuto školu navštěvují. Pro rodiče je důležitý dobrý přístup pedagogů k jejich dětem a dále je pro ně velmi důležité i to, že na svých dětech vidí během docházení do základní školy speciální určité pokroky, ať jsou to pokroky v učebních metodách nebo

zlepšení v chování jejich dětí. Z rozhovorů vyplynulo, že rodiče jsou se spoluprací spokojeni a vidí na svých dětech určité změny. Z rozhovoru se zástupkyní ředitelky je zřejmé, že se škola snaží rodičům co nejvíce vyhovět v jejich potřebách a také jí velmi záleží na společné spolupráci v podobě individuálních setkání nebo i společných setkání s rodiči na školních akcích i mimo ně. Díky správné spolupráci dochází i ke správnému vzdělávání dětí a také dochází k celkové pohodě všech zúčastněných stran. Spolupráce by neměla být nucená a měla by být efektivní, aby rodiče věděli, že i spoluprací mohou pomoci svému dítěti i sobě.

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

BAZALOVÁ, Barbora. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích EU a v dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3971-X.

KERROVÁ, Susan. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-147-9.

KNAPCOVÁ, Margita. *Výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství, 2006. ISBN 80-86856-14-3.

KREJČOVÁ, Věra, KARGEROVÁ, Jana. *Začít spolu – Metodický průvodce pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-906-4.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

VÍTKOVÁ, Marie a kol. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

VOTAVA, Jiří a kol. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-2460708-5.

ZIKL, Pavel. *Děti s tělesným a kombinovaným postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3856-7.

Internetové zdroje

BERÁNKOVÁ Lenka, Spolupráce s rodiči [online]. Metodický portál RVP inspirace a zkušenosti učitelů (cit. 6. května 2013). URL: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/3193/SPOLUPRACE-S-RODICI.html/>

FRIEDLOVÁ, Kateřina, Bazální stimulace [online] (cit. 5. dubna 2013). URL: www.basalestimulation.org/international/pdf/Bazalni_stimulace.pdf

MATĚJČEK, Zdeněk, Rodičům dětí s vážnějším mentálním postižením [online]. Náhradní rodina (cit. 28. března 2013). URL: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/mentalni_postizeni_matejcek.pdf

Picture exchange communication system [online]. PECS – Pyramid educational consultants (cit. 17. května 2013), URL: www.pecusa.com/pecs.php

Potřeby dětí se zdravotním postižením [online]. Národní centrum podpory transformace a sociálních služeb (cit. 28. dubna 2013). URL: www.trass.cz

Rámcové vzdělávací programy MŠMT [online]. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (cit. 29. dubna 2013). URL: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Školský zákon MŠMT [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (cit. 27. dubna 2013). URL: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Základní škola speciální Merklín [online]. Výroční zpráva 2011-2012 (cit. 16. dubna 2013). URL: <http://www.specialniskolamerklin.cz/res/data/019/002373.pdf?seek=1361981127>

Další zdroje

Školní vzdělávací program Základní školy speciální v Sušici – Škola bez bariér.

SEZNAM PŘÍLOH

<i>Příloha č. 1</i>	<i>Rozhovor s matkou Petr</i>
<i>Příloha č. 2</i>	<i>Rozhovor s otcem Radka</i>
<i>Příloha č. 3</i>	<i>Rozhovor s matkou Lukáše</i>
<i>Příloha č. 4</i>	<i>Rozhovor se sestrou Václava</i>
<i>Příloha č. 5</i>	<i>Rozhovor s matkou Josefa</i>
<i>Příloha č. 6</i>	<i>Rozhovor s matkou Karla</i>
<i>Příloha č. 7</i>	<i>Rozhovor s otcem Martina</i>
<i>Příloha č. 8</i>	<i>Rozhovor se zástupkyní ředitelky</i>

Příloha č. 1

Petr – rozhovor s matkou

Jaký handicap má váš syn?

On je po úrazu hlavy. Těžká zraková vada, pravostranná hemiparéza, epilepsie. Je toho hodně.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Šest let.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Předtím jsme jezdili jednou týdně do Merklína do speciální školy, což bylo hodně daleko, proto jsme velmi uvítali vznik této školy.

Jste s touto školou v Sušici spokojena?

Ano.

A v čem?

Se vším. Hlavně, že se tam těší. Je to i blízko.

Jak byste hodnotila přístup učitelek k vašemu synovi?

Já si myslím, že se hodně snaží. Přístup je velmi dobrý a prostě v pohodě.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Určitě. Zlepšil se v jídle, v chování i v pohybu. Ve všem prostě, je to dobrý.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

Používám s ním VOKS, plníme úkoly z metody Sfumato – to je výuka čtení.

Jak byste ohodnotila spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

Dobrou, je to úžasný. Jsme tady v denním kontaktu, když se potřebuju na něco zeptat, tak se zeptám, když oni něco potřebují, tak odpovím. Každým rokem jezdí do školy paní ze speciálně pedagogického centra pro zrakově postižené a

já se toho můžu účastnit. Zde se dozvídám novinky o nových metodách a tak. Také se mi líbí, že nás učitelky vtahují do běžného chodu školy. Já jsem například pomáhala vyrábět kostýmy na divadlo nebo jsem vyráběla novoroční přání.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Kladně. Kluk rád staví komíny z recyklovatelných materiálů a má rád pořady o přírodě. Myslím si, že Pět'ovi by se líbil jakýkoliv předmět.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Myslím si, že jo. Je zde dobře využívaný i volný čas. Pro našeho kluka jsou nejhorší prázdniny, protože nemůže chodit do školy. Ve škole chodí na sportovky, vaření a výtvarku a všechno se mu moc líbí.

Příloha č. 2

Radek – rozhovor s otcem

Jaký handicap má váš syn?

Má kombinovanou vadu, středně těžkou mentální retardaci, je po operaci srdce, po operaci žaludku a po třech operacích nohou a nejhorší je ta dětská mozková obrna.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Pátý rok.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Před tím jsme ho měli doma do sedmi let, od sedmi do třinácti nebo do čtrnácti jsme ho měli ve stacionáři v Písku, to byl týdenní stacionář a pak jsme hledali něco jiného, protože se nám to tam přestalo líbit. Nevěděli jsme, jakým způsobem nám on bude reagovat na tu změnu, protože podstatný je, aby

neztratil tu kontinuitu mezi domovem a tím zařízením, protože my tu taky pořád nebudeme, jsme starší lidi, a proto si musí zvyknout žít v obou prostředích. Jak v zařízení, tak v rodině. Tak jsme proto hledali něco tady poblíž. Našli jsme v Nýrsku, kdy ten začátek byl perfektní, ale pak došlo ke změně vedení, kdy omezili personál a jeden člověk měl na starosti třeba pět klientů, a když jsme tam pak přišli, tak nám řekli, že musíme se synem něco dělat, protože on tam od pondělka jen stojí u okna a čeká, až pro něj přijede táta, tak jsme se rozhodli, že budeme hledat dál, protože každá takováhle ztracená dušička je tam velmi nešťastná. Pak jsme zjistili, že je tady tahle škola, tak jsme ho sem hned dali a zjistili jsme, že to není žádný konec, ale náš kluk se začal rozvíjet zase dál.

Jste s touto školou v Sušici spokojeni?

Jsme nesmírně spokojeni.

A v čem?

V přístupu učitelů, v metodách, které používají a hlavně v tom, že berou naše děti mezi lidi. Jezdí na výlety nebo třeba do divadel. Dokonce se nebojíme dát kluka i na školu v přírodě, dál od domova. Líbí se mi i prezentace školy na veřejnosti, kdy náš syn hrál i divadlo.

Jak byste hodnotil přístup učitelek k vašemu synovi?

Tady je to taková rodinná záležitost. Opravdu můžu říct, že jsme prošli všechny takový zařízení a tohle je opravdu nejpříjemnější. Učitelky jsou zde velmi přímé, aby něco naučily, ale zároveň pro ně mají pochopení. Povzbuzují syna v činnosti, jednají s dětmi mile a přátelsky a jsou trpělivé.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Určitě. Vidíme každý drobný posun a pro syna je to obrovský skok. Když to srovnám na vývoji, tak i kdyby to bylo jedno slovo za rok, tak je to postup. Syn začal s používáním VOKS systému daleko víc mluvit, neopakuje jen to, co slyší a dokáže si sám říct, co chce. Dokonce i v jídlu si vybírá kartičky, na co

má právě chuť. Také má velmi rád výtvarku a všechny hry s ostatními klukama.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

Určitě používáme VOKS, ten jedeme pořád. On to sám od sebe používá. A to je taky jeden z důvodů, proč jsme tu spokojeni.

Jak byste ohodnotil spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

Klasická, na výborné úrovni. Jsme spolu v každodenním styku a kdykoliv se můžeme poradit. Jsme vděční za to, že jsme se ve škole naučili používat VOKS a některé "finty" na syna. Spolupracujeme na individuálním plánu a se synem doma procvičujeme to, co se on učí ve škole. Do spolupráce se školou jsme zapojena celá rodina, včetně ženy, která hrála se svým kroužkem dětí divadelní pohádku pro tuhle školu. Já se rád s Radkem účastním školních akcí. Jeli jsme spolu dokonce i na raftech.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Bez problémů. Jelikož tu děti nemůžou mít předměty, jako jinde na školách, jsou tyto předměty pro ně určitě zajímavé. Kluk zvládá pozornost, baví ho procházky a hraní venku. Doma spolu třídíme odpad a Rád'a se pak rád pochlubí i ve škole.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Je to tu maximální. Kluk je tady opravdu rád. Soboty a neděle, to se vždycky nemůže dočkat.

Příloha č. 3

Lukáš – rozhovor s matkou

Jaký handicap má váš syn?

Kombinované postižení.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Úplně od začátku. Od roku 2007. Byli jsme iniciátoři vzniku této školy.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Ano. Předtím jezdil do Merklína do školy, což bylo 75 km tam a 75 km zpátky a syn byl potom velice unavený. Jezdili jsme pouze jednou týdně, proto vznik školy v místě bydliště velmi vítáme.

Jste s touto školou v Sušici spokojena?

Jsme spokojeni velice.

A v čem?

Hlavně, že je ta škola v místě bydliště. Víme, že je o Lukáška dobře postaráno a že zde má odbornou péči.

Jak byste hodnotila přístup učitelek k vašemu synovi?

Kladně.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Ano. Je to v závislosti na, jak bych to řekla, prostě víme, která učitelka ho ten den měla. Oni se mu věnují opravdu maximálně. Jezdíme na speciální rehabilitaci, kde doktorka práci školy sama chválila.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

Ano. Máme doma různé pomůcky pro syna. Ne stejný, ale podobný.

Jak byste ohodnotila spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

Dobře. Je to malá škola spíše rodinného typu, takže se kdykoliv domluvíme. Na popud učitelky jsme si pořídili domů monitorovací vložku do lůžka, která nám hlídá Lukáška i v noci. Velmi se nám tím ulevilo a jsme díky tomu i klidnější.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Vnímáme je tak, že se s Lukáškem snažíme doma dělat podobné věci, jako ve škole. Takže spolu cvičíme metody pro lepší komunikaci nebo spolu hrajeme hry, na které je zvyklý ze školy.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Myslím si, že by to mohlo být i lepší, pro jiné funkce tady není tolik prostoru. Ale v rámci možností určitě.

Příloha č. 4

Václav – rozhovor se sestrou

Jaký handicap má váš bratr?

Těžkou mentální retardací a autismus.

Jak dlouho navštěvuje váš bratr speciální školu v Sušici?

Šestým rokem.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Ano. Chodil do speciální školy v Bystřici, tam byl celý týden a na víkendy jezdil domů.

Jste s touto školou v Sušici spokojena?

Jo jsme.

A v čem?

V tom, že je to blízko, že nemusí nikam dojíždět. V Bystřici nebyl spokojený, je rád doma. Proto jsme byli rádi, když vznikla škola v Sušici a je teď tady.

Jak byste hodnotila přístup učitelek k vašemu bratrovi?

Dobry.

Pozorujete na svém bratrovi nějaké změny během docházení do této školy?

Tak určitě se zlepšil, není tak divoký jako předtím. Dneska už chodí do kina nebo do divadla, kde vydrží sedět a má hodně rád kluky ze třídy s kterými si dřív vůbec nehrál.

Používáte doma s bratrem nějaké metody, které používají ve škole?

Ne.

Jak byste ohodnotila spolupráci školy s vámi jako se sourozencem?

Jo dobrý. Poradili mi, jak s ním mám mluvit. Mamině poradili návštěvu alergoložky a od té doby, co bere léky, je klidnější.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Dobře. Vaška baví úplně všechno. Ze všeho má radost.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu bratrovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Tak to určitě. Jezdí do školy v přírodě a je zde i hodně jiných akcí, kterých se brácha účastní.

Příloha č. 5

Josef – rozhovor s matkou

Jaký handicap má váš syn?

On má vývojové vrozené vady. Špatně vidí a slyší, dodnes nemluví.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Třetím rokem.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Ne. Tohle je jeho první škola.

Jste s touto školou v Sušici spokojena?

Jsem spokojená.

A v čem?

Není to tu takový velký a učitelky mají na děti čas a hlavně se jim věnují a něco je naučí. My prostě přijedeme domů a on to, co dělá tady, tak dělá i doma. A hlavně je taky dobrý, že je to nejbližší.

Jak byste hodnotila přístup učitelek k vašemu synovi?

Kladně. Žádné problémy nemáme a myslím si, že kdybychom měli, tak si spolu sedneme a vyřídíme si to, protože lepší je si to vyříkat, než potom někde bokem něco řešit.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Ano. Uklízí, je klidnější a dělá věci, které by normálně nedělal. Například prohlíží knížky, ve škole jde sám k velkým kamarádům, vždy si někoho vybere a velice rád zkoumá různé věci. Rád poslouchá zpívání s kytarou a ve třídě si oblíbil velký buben a vibrační hračky. Dřív ani nechtěl pracovat s modelínou a dneska už z ní vyrobí hada.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

On tady používá ty obrázky, ten VOKS, tak to mi nepoužíváme, ten začal teprve letos dělat, takže uvidíme, co bude třeba příští rok, že bychom s tím začali i doma, podle toho, jak mu to půjde.

Jak byste ohodnotila spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

Já si myslím, že spolupráce je dobrá. Už jak jsem říkala, kdyby byl nějaký problém, tak stačí říct a dá se to vyřešit. Když potřebují papíry vyplnit nebo všechno možný, tak vše dodáme a úplně v klidu se domluvíme.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

No, hodně se škola snaží o třídění odpadu. My ho doma třídíme a vyrábíme hračky z plastu nebo z toaletních rolí. To Pepíka baví.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Myslím si, že je to tu spíš školní, ale na druhou stranu, syn má moc rád hudbu, tak ho tu rozvíjejí v té hudbě, ale vlastně tu i cvičí, malují, takže si myslím, že tu má všechno, co potřebuje k tomu vývoji. Určitě tu nestrádá. Ale na školu v přírodě, to můj syn není, on nevydrží nikde moc dlouho sám a taky bychom měli strach pustit ho někam samotného, protože trpěl epilepsií a na tohle je ještě malý.

Příloha č. 6

Karel – rozhovor s matkou

Jaký handicap má váš syn?

No, zůstal mi postižený, nevím přesně z čeho. On dostal infekci, když jsem byla těhotná a i když říkali, že to bude dobrý, tak mi zůstal postižený. Nemluví a je takový hodně pomalý a nevyspělý.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Rok a půl.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Ne, byl jen tady.

Jste s touto školou v Sušici spokojena?

Spokojená jsem.

A v čem?

Moc mi tu vyhovuje, jak se tady těm dětem věnují, i když mají vlastní rodiny, tak je fakt, že se tady dětem věnují, poradí co a jak, individuální plány se mnou prochází podrobně i mi ukazují pomůcky, takže fakt je to dobrý.

Jak byste hodnotila přístup učitelek k vašemu synovi?

Já perfektně.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Určitě se zklidnil. Naučil se tu kreslit, to dřív vůbec nedělal. Teď si sám tu tužku vezme a zkouší kreslit a víc si hraje s hračkami. To já jsem vůbec nevěděla, jak ho k tomu donutit, a teď to začal dělat. Než sem začal chodit, tak nedělal nic a teď si hraje a vydrží u toho i delší dobu.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

No, on se učí VOKS, já jsem ho měla půjčený na prázdniny, tak jsme to doma polepili a zkoušeli a teď mi právě ukazovali, jak pokročil od toho září, tak musím říct, že mu to opravdu jde. Ale doma to ještě neděláme. Tam má ty

kartičky, ale já se ho teď spíš snažím rozmlouvat, protože chodíme k logopedce a teď mu to, no, jde. Slabikuje po mně. Takže teď se ho snažím doma rozmlouvat a tady ve škole má ten VOKS.

Jak byste ohodnotila spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

No já se tu střídám s babičkou, ale je fakt, že jsou tady ty besídky a většinou, i když třeba nemusíme, tak většinou si tam sedneme, uvaří nám čaj a povídáme si. Takže je to takové rodinné. Dostaneme se vlastně do kontaktu i s ostatními rodiči. Od školy jsem dostala perfektní typ na psycholožku pro svého syna, protože jsem se zmínila o tom, že jsem nebyla spokojena s prací psycholožky, ke které chodíme. Škola mi vychází vstříc a hodně mi pomáhá.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Vnímám to jako přínos pro syna. Hodně se učí o přírodě a on má rád výlety a zvířata. Také mu pomáhají cviky na pozornost, protože se opravdu hodně zklidnil.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

No, syn byl jeden den na škole v přírodě, protože pak onemocněl a jinak rehabilitaci on nepotřebuje, ale jinak si myslím, že tady pro ně dělají opravdu dost. Jezdí třeba do toho Merklína, teď byli v Plzni a opravdu se snaží. Hodně pořádají výlety nebo divadla a tak. Dávají jim tu fakt hodně.

Příloha č. 7

Martin – rozhovor s otcem

Jaký handicap má váš syn?

Je prakticky neslyšící a neumí mluvit od narození.

Jak dlouho navštěvuje vaše dítě speciální školu v Sušici?

Tři nebo čtyři roky.

A navštěvoval před tím jinou školu?

Byl sedm let v Českých Budějovicích na speciální škole pro sluchově postižené, což pro nás bylo finančně náročné.

Jste s touto školou v Sušici spokojen?

Spokojený jsme, i když tahle škola není úplně přímo jen pro neslyšící.

A v čem?

Hlavně v tom, že učitelky a asistentky jsou velmi obětavé a je to práce na úrovni, protože si myslím, že taková profese se nedá dělat jinak než s nějakou obětí. Je to prostě velmi obětavá práce. Před takovými ženami opravdu smekám, i když s těmi dětmi nejsou tak dlouho jako my rodiče.

Jak byste hodnotil přístup učitelek k vašemu synovi?

My jsme tady v podstatě spokojeni a myslím si, že oni pro to dělají maximum. A myslím si, že tady zástupkyně ředitelky to všechno ovládá velmi dobře a já jí fandím. Celkový přístup je tu vážně na úrovni.

Pozorujete na svém synovi nějaké změny během docházení do této školy?

Tak určitě, ale tady je problém v tom, že když jste s ním každý den, tak je to těžké vypořádat. Je to vlastně takový koloběh, pořád po něm něco uklízíme, i když už bychom možná nemuseli, ale jsme už tak navyklí. Určitě se více osamostatnil. Je schopen se školou navštívit divadelní představení, což předtím vůbec nezvládal. Také udělal velký pokrok ve výtvarných činnostech, kde samostatně tvoří, vybírá si sám barvy, maluje akrylovými barvami a velice ho to baví. Rozšířil okruh lidí, se kterými komunikuje znakovou řečí.

Používáte doma se synem nějaké metody, které používají ve škole?

U kluka je problém, že se nenaučil odezírat, takže používáme znakovou řeč a učitelky ze školy si dělaly kurz na znakovou řeč, takže to používáme.

Jak byste ohodnotil spolupráci školy s vámi jako s rodičem?

Já k tomu nemám žádné připomínky. My jsme tu denně v kontaktu, chodí sem manželka nebo já. A my to tu podporujeme. Hlavně to tu není jenom o profesi, ale o tom lidském přístupu. Manželka využívá nabídky účastnit se školních akcí. Doprovází Martina na závodech a jezdí společně se školou na výlety nebo na divadelní představení.

Jak vnímáte průřezová témata školy, jako je osobnostní, multikulturní a enviromentální výchova?

Jak jsem říkal, syn se osamostatnil a je klidnější a taky se díky znakové řeči více zapojil do kolektivu. Se ženou se učí o přírodě, což se učí i ve škole.

Myslíte si, že speciální škola nabízí vašemu synovi nejen funkci výchovnou a vzdělávací, ale i nějakou jinou?

Tak určitě, jak už jsem říkal, tak tahle škola není přímo jen pro hluchoněmé, takže si tu kluk vyzkouší i něco jiného než jen výuku. Mají tu velkou hernu a mnoho jiných možností. Kluk chodí v rámci školní družiny do kroužků – výtvarná činnost a vaření, kde vaří s dopomocí konkrétní jídla, která i mně moc chutnají.

Příloha č. 8

Rozhovor se zástupkyní ředitelky

Jak byste ohodnotila spolupráci rodičů se školou?

Spolupráce s rodiči je dobrá, dá se říci, že i nadprůměrná, protože jsme malá škola a denní kontakt s rodiči je samozřejmostí. Škola v Sušici vznikla nedávno na žádost rodičů a rodiče jsou za ni moc rádi. Samozřejmě, že spolupráce rodičů je různá. Ve většině případů je výborná a u pár rodin je jen uspokojující.

Jak taková spolupráce vypadá?

S každým rodičem je konzultován každé pololetí individuální vzdělávací plán dítěte na individuálních pohovorech, kde jsou zohledněna přání rodičů. Tyto konzultace jsou prováděny poctivě dvakrát za školní rok. Dále každý rodič má možnost domluvit si další individuální konzultaci s učitelkou kdykoliv během roku. Takovou možnost využívají rodiče v případě nejasností, zavádění nových vzdělávacích metod, změn ve způsobu učení nebo k osvojení nových postupů. Můžu říci, že této možnosti využívá více než polovina rodičů. Každý rodič informuje školu o proběhlých vyšetřeních dítěte a seznamuje nás s výsledky. I učitelky nebo vychovatelka mají možnost domluvit si individuální pohovor s rodiči kdykoliv během roku. Toho využívají v případě nových vzdělávacích metod nebo v problémových situacích. To potom hledají společně způsoby odstranění problému nebo se rodiče učí nový způsob práce s dítětem. Během roku se také konají rodičovská setkání organizovaná školou. Je to asi osm akcí za rok. Většinou jde o akce kulturního, ale i sportovního charakteru, na kterých se rodiče schází a neformálně diskutují. Tyto akce jsou u rodičů velmi oblíbené a hojně navštěvované. Rodiče se samozřejmě mohou účastnit s námi všech školních akcí, v případě nutnosti vypomáhají při akci školy a někteří podporují školní akce občerstvením z vlastních zdrojů.

Je poznat, s kterým dítětem doma rodiče pracují a s kterým ne?

Ano, samozřejmě.

V čem se to projevuje?

Tak především se práce rodiče s dítětem odráží na rychlejším zvládnutí nových věcí. Nejvíce se to projevuje například v nových obrázcích v knížce pro VOKS a v celkovém používání VOKS vůbec, v upevnění nových návyků v sebeobsluze, v lepších výsledcích v logopedických cvičeních. Je-li postup

řešení výchovného problému dítěte doma stejný jako ve škole, přispívá to k většímu klidu a vyrovnanosti dítěte a vede to k časnějšímu odstranění problému. Naše děti dostávají malé domácí úkoly a rádi se chlubí svým úkolem.